* * *

Ніде так химерно не переплітається смішне зі страшним, як на війні. Сама ж смерть іноді аж ніби ховається під блазенську личину, що й не знаєш: сміятися чи криком кричати.

* * *

Отож помандруємо в далекий рік сорок третій, коли в село над Дінцем, що в ньому жила Наталка, прийшли німці, не спитавшись у тієї ж Наталки дозволу, потикатися їм сюди чи не потикатися. Бо такої жінки, як Наталка, ще й білий світ не родив. Мало того, що бригадири колгоспу десятою дорогою Наталку обходили, а й сам голова, цар і Бог на селі, остерігався з нею зв'язуватись.

Ну, німці як заглянули в село, так і подалися, поставивши, людей не питаючи, старосту та кількох поліцаїв. Це діло звичне, начальство ніколи з людьми не радиться... Німці навіть колгосп не розпустили, як дехто із старших надіявся, німці не такими дурними були, щоб руйнувати дармове — чортове... Наказали лишень, щоб був "орднунг": щоб усі до одного на дармову роботу виходили, як і досі ходили. Та щоб у першу чергу зібрали врожай і весь до зернини здали німецькій армії в подяку за те, що визволила їх від жидів та комуністів. Жидів, щоправда, у тому селі зроду-віку не бачили, а комуністи всі повтікали.

"Здиміли!" — казали в селі.

І люди звично вийшли у поле, де замість бригадирів пильнували їх уже поліцаї, і Наталка, на диво, пішла, хоч і кричала, що їй остогидло задаремно гнуть спину, пішла, ще й снопи в'язала — перевесла свистіли. І жінота сичала на неї, що перед німцями вислуговується, а Наталка просто не вміла по-іншому. Наталка була люта на роботу на будь-яку, тож і намагалася якомога швидше з нею покінчити...

Пов'язавши отак до обіду, Наталка розігнула спину і голосно мовила:

— Все! Трудодень заробила!

Та додому й пішла, на весь лан виспівуючи:

Трудодень, трудодень,

Дай, німче, хліба хоч на день!

І поліцаї її не затримували, бо зв'яжися з Наталкою — білому світові будеш не радий.

А з німцем що учудила!

З німцем, з отим, що наїжджав перевіряти, чи не лінькують.

Який щоразу до Наталки підходив на її роботу помилуватись. Та все: "іуг!.." "іуг!.."

Іншого слова мовби й не знав. Він же по-нашому ні бе ані ме. Ні бельмеса по-нашому!

Одного разу приїхав без перекладача: захворів чи встрелили? На мигах розмовляв з поліцаями. А до Наталки таки підійшов, не міг оминути Наталки!

— Гут!.. Зер гут!..

Тут Наталці й урвався терпець:

— Що ти все гуткаєш?.. Снопи поміг би перев'язувати, а не гуткати!

— Гут!.. Гут!..— кивав на те німець.

— Таке,— скривилась Наталка.— Дурний піп, дурна його й молитва... Не хочеш снопи в'язати — котись ковбасою в Німеччину!

Попореготала ж жінота, коли німець додому поїхав: ну Наталка, ну сатана!

Поліцаї і ті од сміху роти затуляли.

Ну, німці були та й загули, німці, яким добряче намилили шиї, окопалися аж по той бік Дінця, а по цей, край села, що в ньому Наталка жила, уже наші окопуватися стали: почалися позиційні бої, коли гармати пострілювали знехотя, бережучи набої для наступальних боїв.

Отоді якась голова розумна й скомандувала із отих крайніх хат, попід якими прокладені шанці чорніли, повиселяти людей. Дуже ж боялася розумна та голова, щоб хтось із завербованих німаками не вгледів якогось секрету та на той бік Дінця й передав.

Отож серед ночі й рушили підводи з обозу, а попереду — солдати на чолі з лейтенантом-смершівцем, з командою строгою: півгодини на збори — і на підводу! Усім до одного! Хоч плач, хоч скач, а хапай, що попадеться під руки, та з хати і вимітайся!

У той час розмова коротка була: як що, то й до стінки.

Почали нишком, щоб не почув німець. Нишком би й закінчили, аби не нарвалися на Наталку. Яка жила в одній із тих крайніх хат. Сама. Чоловік же як пішов на війну, то ні слуху од нього, ні духу.

Рогом уперлася:

— Убивайте, а хати не кину!

Пробували вмовити — тільки час даремно потратили. А ніч же коротка, скоро світатиме. Лейтенант і скомандував:

— Взять её!.. Связать и на телегу!..

Солдати й кинулись виконувати ту сердиту команду. Та спробуй здичавілу кішку зв'язати!

— Вы что, таку вашу мать! — оскаженів лейтенант.— Связать не способны?.. Вот так надо вязать!

Ухопив за руку Наталку, став за спину заломлювати. Крутонулася зовсім уже знавісніла молодиця та й переорала мордяку лейтенантові. Не лишила й місцини живої!

А тоді — до дверей, з ніг солдатів збиваючи.

У двір вискочила — понеслася донизу. В бік Дінця.

— Німчики, голубчики, ря-атуйте!

Ледь наздогнали.

Повалили, скидали ремінняччя із себе: руки-ноги в'язати.

Понесли, як колоду (Наталка й тут намагалась пручатися), та на підводу й пожбурили. Голічерева, лицем догори.

Один ноги осідлав, щоб не скотилася, а другий, реготнувши, на обличчя вмостився:

— Нюш-нюш, паренек, русский душок!

Наталка й нюхнула — зубами в оте учепилася...

В оте саме... В оте!.. Солдатик — кулею з воза! Мінометом завив! Не нашим — німецьким. Що його солдати прозвали "Ванюшею". На противагу "Катюші". Такої голосистої пари ще не відала жодна війна. Завиють — душу виймають!

(Мене досі розбирає цікавість: як вона, сатана, оте зубами дістала?)

* * *

І почесала Наталка без пересадки на Колиму.

Оформлена Смершем як шпигунка німецька.

Мало того, що до фашистів утекти намагалася, ще й голубчиками їх називала!

Гріх — непростимий.

Лейтенант же довго ходив, перев'язаний навскіс:

— Понимаешь, зацепило осколком!

А солдатика, що ледь не позбувся чоловічої гідності, нагородили медаллю. "За боевые заслуги".

Ото й таке на війні тій траплялося.